RELAȚII INTERNAȚIONALE ALE RSSM: ANUL 1959

INTERNATIONAL RELATIONS OF THE MSSR: 1959

CZU: 327(478)″1959″ **https://doi.org/10.59295/spd2025u.12**

Ruslan ŞEVCENCO
ORCID: 0000-0001-5203-7858
E-mail: rsevcenco@gmail.com
Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

Summary. *The article examines the international relations of the Moldavian SSR in 1959. Historical-comparative and historical-systemic methods are used. International relations of the MSSR in 1959 included relations of the republic with other countries of the planet in several main areas: 1) economy and agriculture, 2) culture, 3) science and higher education, 4) sports, 5) relations through party, Komsomol, trade union and other state structures of the republic. The latter mainly included contacts of the republic with the socialist countries of Eastern Europe. The first area mainly included exchange of experience in the agricultural sector. Contacts in the field of culture usually implied visits of composers, performers, orchestras, dancers, writers, etc. In the field of science and higher education, scientists and employees of universities of the republic established relations with colleagues from other countries. Sports relations were maintained by holding matches between Moldovan athletes and rivals from other countries both on the territory of the republic and abroad. Relations at the level of government structures included exchanges of visits of party, Soviet, government and other functionaries of Moldova with other countries.*

Keywords*: international relations, structures, communist party, Komsomol, unions, sports.*

INTRODUCERE

Relaţiile internaţionale ale RSSM în anul 1959 erau caracteristice pentru întreaga perioadă sovietică: cu divizarea clară în contactele cu ţările capitaliste şi cele socialiste (relaţiile cu ultimele trebuiau să fie mai prietenoase, ele reflectau colaborarea ţărilor din tabăra socialistă) şi după profilul acestor contacte – în sfera economică şi cea agricolă, în domeniul culturii, ştiinţei, învăţământului superior, sportului, între funcţionarii de partid, sindicalişti, şi din partea Sovietelor. Acest lucru permitea conducătorilor sovietici să declare, că republicile URSS dispun de propriile contacte cu ţările străine, fie şi limitate, ceea ce însemna, că ele nu erau lipsite totalmente de drepturi politice chiar în cadrul statului totalitar, cum a fost URSS. RSSM a fost un exemplu tipic al „statalităţii socialiste", pentru acele vremuri, cu propriile relaţii externe.

MATERIALE ŞI METODE

Metodele științifice aplicate: istorico-comparativă, analiză, sinteză, generalizare.

Relaţii partinice şi comsomoliste

Conform tradiţiei care exista în acea perioadă, în cadrul relaţiilor între structurile partidelor comuniste ale RSSM şi ale RPR (Republicii Populare Române) şi organizaţiile lor comsomoliste, la 23 august, considerată atunci „Ziua eliberării României de sub jugul fascist", România era vizitată de funcţionari de partid din Moldova. La rândul lor, colegii partinici din România veneau în Moldova, la 24 august, care se considera „Ziua eliberării Moldovei Sovietice". La 21 august 1959 „delegaţia muncitorilor din Moldova" a plecat la Iaşi, la invitaţia comitetului regional de partid, la „sărbătorirea aniversării a 15-a de eliberare a României de cotropitorii fascişti". În componenţa delegaţiei au fost desemnate 11 persoane, în frunte cu prim-secretarul Comitetului orăşenesc de partid Chişinău, E.Postovoi. Concomitent, la Iaşi a plecat şi delegaţia comsomoliştilor din Moldova, în frunte cu secretarul CC al ULCTM, F. Tabunşcic [1, 2]. Propriile delegaţii, la sărbătorirea zilei de 23 august, şi-au trimis în regiunea Galaţi comitetele raionale de partid Vulcăneşti (10 persoane) şi Cahul (15 persoane) [3]. La 6 noiembrie 1959, la Chişinău a sosit delegaţia Uniunii tineretului muncitoresc, în frunte cu prim-secretarul Comitetului Judeţean Iaşi, I.Manciuc. Oaspeţii au vizitat EREN-ul, unde au vizionat filmul „N.S.Hruşciov în America", au participat la festivităţi dedicate zilei de 7 noiembrie. Apoi li s-a organizat o întâlnire solemnă la CC al ULCTM [4, 5]. În afara delegaţiilor române, Moldova de Est era vizitată şi de delegaţia organizaţiilor de tineret din Vietnam, care a fost în republică la practică, după absolvirea Şcolii comsomoliste centrale de la Moscova [6]. Delegaţia comsomolului Moldovei a participat la cel de-al VII-lea Festival al Tineretului şi Studenţilor din Viena, fiind condusă de secretarii CC al ULCTM V. Buga şi F. Tabunşcic [7]. Contactele printre comsomolişti erau deţinute şi prin scrisori – Comitetul raional Dubăsari al ULCTM ducea corespondenţa cu colegii din raionul Tzinganşani (China) [8]. La capitolul relaţiilor cu partidele socialiste menţionăm aici vizita secretarului CC al Partidului Muncii din Albania M. Rita, care a studiat în Moldova experienţa de construcţie a socialismului [9].

Contacte în sfera culturii şi sportului

România. Evenimentul-cheie în relaţiile moldo-române în a. 1959 a fost crearea Secţiei Moldoveneşti a Societăţii de prietenie sovieto-română. Acest lucru s-a produs la decizia Biroului CC al PCM din 19 martie 1959. Grupul de iniţiativă alcătuit din 27 persoane a fost condus de ministrul culturii A.Lazarev, deşi în document nu se stipula cine va fi şeful grupului. În lista membrilor grupului au intrat ministrul Finanţelor V.Arpentiev, secretarul CC al ULCTM V. Buga, preşedintele Uniunii Pictorilor A.Vasiliev, scriitorul B. Istru, secretarul Comitetului raional de partid Orhei F.Epur, regizorul Teatrului Moldovenesc Dramatic V. Cupcea, ministrul Justiţiei L. Lungu, viceministrul Învăţământului S. Tanasevski ş.a. [10, 11]. Înfiinţarea secţiei Biroului CC a avut loc la 2 aprilie 1959, în Sala de conferinţe a Filialei Moldoveneşti a AŞ URSS. Au participat circa 400 de persoane – reprezentanţi ai ştiinţei, culturii, muncitori, funcţionari etc. A.Lazarev, care a

propus crearea Secţiei, a devenit şi preşedintele ei[12, 13]. Datorită funcţiei noi pe care o deţinea, Lazarev şi-a întărit poziţiile în conducerea republicană. Peste câteva luni, la 6 octombrie 1959, el a reuşit să-i convingă pe membrii Biroului CC al PCM să se adreseze CC al PCUS cu rugămintea de a anula mustrarea pentru depăşirea numărului de artişti ai teatrelor moldoveneşti, care plecau în turnee în România, pe care Moscova a aprobat-o încă în octombrie 1957[14]. Oaspeţii români, Popa şi Baba, care formal au participat la şedinţa de constituire a Secţiei Moldoveneşti, în conformitate cu invitaţia Academiei Unionale de Arte, au mai vizitat la Chişinău fabrica „Steaua Roşie" şi atelierele pictorilor chişinăuieni [15].

În 1959 se încep primele stagieri ale jurnaliştilor din Moldova în cadrul redacţiilor ziarelor româneşti. La 27 ianuarie 1959, prin decizia Biroului CC, secretarul responsabil al ziarului „Moldova Socialistă" A.Fedco a fost trimis la redacţia ziarului regional Iaşi „Flacăra Iaşilor" „pentru schimb de experienţă" [16]. În septembrie 1959 are loc un schimb cu redactorii revistelor pentru femei – „Femeia Moldovei" şi „Dolgozno No", pe un termen de 15 zile [17].

La 30 mai 1959, „pentru sărbătorirea comună a Zilei copiilor", Biroul CC al PCM a obligat CC al ULCTM, Comitetul orăşenesc de partid Chişinău şi Comitetul raional de partid Ungheni să trimită, la 31 mai 1959, la Iaşi, un grup de 35 pioneri, membri ai cercurilor de activitate artistică de amatori. Copiii erau ghidaţi de secretarul CC al ULCTM M.Cernei, secretarul Comitetului raional Ungheni al ULCTM C.Cataros, şi pedagogul A.Stepan. Pentru participare trebuiau fi pregătite cuvinte de salut, costume pentru carnavaluri, suvenire create manual de către elevi, şi seturi de literatură pentru copiii [18]. La 8 august 1959, Secretariatul CC a invitat, la rândul său, un grup de pioneri din Iaşi (40 de persoane) la Festivalul republican al pionerilor şi elevilor [19].

În iunie 1959, un grup de compozitori din Moldova a fost invitat în România pentru a participa la lucrările celei de-a 12-a conferinţă anuală a Consiliului internaţional de muzică populară. La 5 iunie 1959, întru realizarea acestei idei, Secretariatul CC al PCM a solicitat permisiunea CC al PCUS pentru plecarea la această conferinţă a compozitorilor A. Stârcea şi V. Zagorschi în perioada de 12-25 august [20]. În august-septembrie 1959, la Chişinău au venit, în cadrul turneelor, taraful „Barbu Lăutaru" de la Bucureşti şi Ansamblul de muzică populară şi dansuri al Uniunii tineretului muncitoresc din România, care au interpretat cântece populare şi au prezentat dansuri naţionale ale diferitor regiuni româneşti [21, 22]. În octombrie-noiembrie 1959 între RSSM şi România are loc schimbul de experienţă între muzicanţi şi muzicologi – muzicologul L. Axionova studiază la Bucureşti activitatea lui G.Muzicescu, iar artiştii de operă şi muzicanţii V. Costescu-Duca şi T. Jarda vin la Chişinău pentru a face cunoştinţa cu starea lucrurilor în acest domeniu în RSSM [23].

Bulgaria. La Chişinău, la 26 mai 1959, a fost organizată o serată, consacrată culturii bulgare şi scrisului slav, cu participarea turiştilor din Bulgaria. O manifestare similară a fost desfăşurată la 9 septembrie 1959, ziua eliberării Bulgariei de regimul progerman.

În schimb, în Bulgaria s-a organizat o serată cu prilejul aniversării a 35-a de la formarea RASSM (21 octombrie) [24, 25, 26].

Ungaria. În 1959, la Chişinău a fost organizat un concert în cinstea eliberării de sub jugul hitlerist a Ungariei (3 aprilie) şi festivalul filmelor ungare, cu participarea cunoscuţilor actori şi regizori din această ţară (24-30 martie). Oraşul a fost vizitat de colectivul de estradă „Budapesta veselă" (iunie), şi de „Dunărea", ansamblu de cântece şi dansuri populare (septembrie) [27, 28, 29].

Republica Democrată Germană. Şcolile din RSSM duceau corespondenţa cu şcolile din RDG şi, în cadrul experienţei lor, puneau accent pe studierea de către elevi a profesiei de muncitor[30].

Polonia. Elevii şi pedagogii din Moldova duceau corespondenţa cu profesorii din Polonia, aflând multe informaţii cu privire la ridicarea nivelului de măiestrie pedagogică în şcoli [31, 32].

Finlanda. În octombrie 1959 orchestra de muzica populară, în care au activat, printre alţii, T.Ceban şi Gh.Eşanu, din Moldova de Est a vizitat Finlanda, unde a prezentat diferite cântece şi dansuri din RSSM[33].

Japonia. În martie 1959, la Muzeul de Arte din Chişinău, a fost organizată expoziţia culturii japoneze, unde au fost prezentate costume, jucării, obiecte de lemn, create manual de către maeştri populari din Japonia[34].

China. În 1959 erau continuate contactele cu elevii din China, care povesteau despre procesul de studii în şcolile din această ţară, iar în septembrie, în legătură cu aniversarea a 10-a de la proclamarea Republicii Populare Chineze, la Biblioteca Republicană „N.Krupskaia" din Chişinău a fost organizată expoziţia de cultură chineză[32, 35].

Albania. La 28 noiembrie 1959, în sediul Filialei Moldoveneşti a AŞ URSS, Comitetul orăşenesc de partid Chişinău şi Societatea Moldovenească pentru prietenie şi relaţii culturale cu ţările străine au organizat o serată solemnă în cinstea aniversării a 15-a de la proclamarea independenţei Albaniei, dar nu se menţiona, cine a participat la acest eveniment din partea albanezilor [36].

În domeniul sportului, trebuie de menţionat hotărârea Secretariatului CC al PCM din 30 iunie 1959, prin care echipele de baschet, volei şi box au fost trimise, în octombrie a aceluiaşi an, în România [37]. În executarea ei, în toamna a.1959, s-au desfăşurat mai multe meciuri de fotbal, baschet, volei, box cu participarea sportivilor din România[38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47]. Echipa de fotbal „Moldova" (Chişinău) a obţinut în acest an mai multe victorii spectaculoase asupra adversarilor puternici – Dinamo (Praga) – 3:0, Dinamo (Tirana) – 2:1, selecţionata Chinei – 2:0, selecţionata Etiopiei – 4:1, campioana Germaniei de West Aintracht – 5:1, şi a pierdut doar în faţa lui Levski (Sofia) – 1:2 [48, 49, 50, 51, 52, 53].

Colaborarea savanţilor

În domeniul ştiinţei, relaţiile în 1959 erau duse practic în exclusivitate cu reprezentanţii României. Putem menţiona aici vizita decanului Facultăţii de Istorie a Uni-

versităţii din Bucureşti V. Hurumuz, participarea delegaţiei moldoveneşti la cel de-al III-lea seminar sovieto-român pe problemele arheologiei antice, medievale şi etnografiei (ianuarie 1959), în cadrul căruia s-a făcut o încercare de a prezenta legături mai strânse ale RSSM cu popoarele slave (a fost demonstrat şi un film respectiv); consfătuirea a III-a de imunitate a plantelor agricole la Chişinău, cu participarea a 7 savanţi din România (şi 3 din Bulgaria). Delegaţia României era condusă de Preşedintele AŞ a României, acad. T. Săvulescu; în august au fost invitaţi 5 savanţi de la Universitatea din Iaşi pentru a face cunoştinţă cu activitatea colegilor din Moldova de Est, iar filologul S. Iosifescu a ţinut o lecţie, consacrată problemelor moderne ale literaturii române [54, 55, 56, 57, 58]. În septembrie 1959 a avut loc şi o vizită de un grup mare de studenţi, medici, ingineri şi muncitori din Bucureşti, Sibiu, Cluj, Timişoara şi din alte oraşe ale României. Ei au făcut cunoştinţă cu locurile istorice ale Chişinăului, au fost prezenţi la adunarea muncitorilor oraşului, consacrată zilei Bulgariei – 9 septembrie, numită şi Ziua libertăţii, apoi au plecat în colhozul „Moldova socialistă", din raionul Kotovsk (astăzi Hânceşti) [59]. În afară de oaspeţii români, la acest capitol putem menţiona doar un grup de studenţi chinezi, care îşi făceau studiile la Institutul Politehnic din Leningrad şi au venit să-şi exercite practica la Chişinău. Ei au vizitat locurile istorice ale oraşului şi au participat la strânsul roadei în sovhozul „M. Frunze" [60].

Contacte cu profil social-economic

Pe neaşteptate, chiar pentru acea perioadă, caracterizată prin îmbunătăţirea relaţiilor moldo-române, a fost publicarea articolului despre România – cu privire la viaţa cotidiană în regiunea Iaşi, contactele cu ţăranii şi colhoznicii din ţara vecină [61, 62]. Din aceşti ani începe practica invitării oaspeţilor din România la diferite manifestări republicane. La 27 aprilie 1959 Biroul CC a acceptat propunerea Comitetului raional de partid Vulcăneşti de a invita 25 de lucrători agricoli ai regiunii Galaţi pentru zilele de 3-5 mai „în scopul lărgirii şi întăririi relaţiilor între muncitorii raioanelor de frontieră" [63]. Prin Chişinău spre Kiev şi Moscova plecau diferite delegaţii româneşti, care făceau cunoştinţă cu starea lucrurilor în Moldova [64]. Destul de intense pentru acele timpuri erau contactele între cooperatiştii din Moldova cu Bulgaria şi Franţa. Partenerii din aceste ţări manifestau un interes deosebit faţă de mărfurile industriale, agricole şi vinuri, produse în Moldova, şi propuneau creşterea exporturilor din aceste ţări a mărfurilor industriale [65, 66, 67, 68].

Colaborarea în domeniul agriculturii

Moldova a fost vizitată în 1959 de specialişti în agricultură din Canada şi Bulgaria. Specialistul în horticultură din Canada I. Lukas a vizitat republica la invitaţia Ministerului Agriculturii URSS şi a constatat, că acestui domeniu i se acordă o atenţie sporită, metodele de lucru a celor din Canada şi Moldova erau practic identice [69, 70]. În iunie 1959 raionul Glodeni a fost vizitat de delegaţia de specialişti în creşterea

culturilor eterooleaginoase din Bulgaria, care au dat recomandări lucrătorilor colhozului „Biruința" în ceea ce privește materialele de plantare [71]. În 1959, în RSSM a fost implementată metoda de fermentare a tutunului, elaborat de Institutul de Tutun din Plovdiv, care permitea păstrarea aromei și calității acestuia [72]. La comanda legumicultorilor din Bulgaria, Uzina Mecanică din Tiraspol a creat o platformă de tractoare pentru recoltarea legumelor. [73]. A fost publicată și scrisoarea mulgătoarelor din Bulgaria pentru cele din Moldova, în care bulgăroaicele povesteau despre succesele sale în muncă [74].

Colaborarea cu diferite organizații și instituții

În 1959 Moldova de Est era vizitată de lideri sindicali din România și Italia, care făceau cunoștință cu republica și Chișinăul, iar din partea Moldovei delegația sindicalistă, în frunte cu președintele Sindicatului republican al industriei alimentare, G.Potanina, a fost în Ungaria, unde a făcut cunoștință cu activitatea întreprinderilor industriale. Ungurii i-au trimis învingătorului în întrecerea socialistă din Moldova drapelul roșu al său [75, 76, 77].

În ultimele luni ale a.1959 RSSM a fost vizitată de delegațiile medicilor români (3 persoane, la sărbătorirea zilei de 7 noiembrie) și ale pionerilor (25 de persoane, la deschiderea Palatului de Pioneri din raionul Vulcănești, 22 noiembrie 1959) [78]. Din partea sa, autoritățile Moldovei l-au trimis la Iași, în decembrie 1959, pe directorul Muzeului Republican de Istorie locală D. Antoniuc, pentru a realiza schimbul de experiență, pe o perioadă se 15 zile, pe șeful secției de agrotehnie al Institutului de horticultură și viticultură L. Maltabar și pe aspirantul A. Negru-Vodă, pentru studierea nivelului de cercetări științifice în acest domeniu în România și coordonarea activității comune [79].

Caracteristice pentru perioada de cercetare erau plecările delegațiilor, formate din reprezentanți ai diferitor profesii (savanți, medici, jurnaliști, muncitori etc.) din Moldova în alte țări. În 1959 pot fi documentate în această privință delegația respectivă, care a plecat din Chișinău în iunie 1959, în Bulgaria, unde a fost în Varna, Plovdiv, Sofia [80]; două delegații de turiști din Polonia (iulie, 1959), pentru a face cunoștință cu republica și cu locurile ei istorice [81, 82].

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Tema prezentată mai sus rămâne foarte puțin cercetată de savanți și lasă un spațiu extrem de larg pentru discuții. Mai multe documente din acea perioadă rămân nepublicate sau neanalizate de specialiștii istorici. Au rămas foarte puține atestările obiective ale martorilor acelor evenimente, despre cele întâmplate atunci cu referire la subiectul descris în articolul. Noi credem, că publicația prezentată va fi o contribuție pentru cercetătorii relațiilor internaționale a RSSM în perioada postbelică și va permite savanților și diletanților științei istorice să vadă noi aspecte ale proceselor, care se desfășurau atunci în societate.

CONCLUZII

Aşadar, în 1959 a continuat procesul de extindere a relaţiilor moldo-române în diferite domenii – cultură, ştiinţă, educaţie, agricultură, medicină, printre funcţionari de partid şi cei comsomolişti, pioneri etc. Ambele părţi aflau mai multe despre activitatea celor de peste Prut, făceau cunoştinţă cu nivelul de dezvoltare economică, starea agriculturii, sportului, medicinei etc. Publicaţiile despre aceste contacte purtau un caracter strict pozitiv şi binevoitor. Un pas serios înainte pentru aceste relaţii a fost crearea Secţiei moldoveneşti de prietenie sovieto-română. Interesul către România era în aceşti ani în creştere şi exista speranţa, că anume aşa va fi şi în continuare.

REFERINŢE:

1. Direcţia Fondului Arhivistic Social-Politic (în continuare DFASP). F.51. Inv.19. D.61. F.102-103.
2. На празднества в Румынию // Советская Молдавия, 1959, 22 августа.
3. DFASP. F.51. Inv.19. D.61. F.95-97, 108-109, 111, 114.
4. Ibidem. D.62. F.75.
5. Гости из Румынии в Кишиневе. Советская Молдавия, 1959, 7 ноября.
6. Вьетнамские гости в Кицканах. Советская Молдавия, 1959, 18 июня.
7. В Вену, на фестиваль! Советская Молдавия, 1959, 12 июля.
8. ЛУКИН Н. Дубоссары – Цзинганшань. Советская Молдавия, 1959, 17 октября.
9. РИТА М. Пе каля конструкцией сочиализмулуй // Молдова Сочиалистэ, 1959, 8 юлие.
10. DFASP. F.51. Inv.19. D.58. F.147-148.
11. А луат фиинцэ Филиала молдовеняскэ а Асочиацией де приетение советоромынэ // Молдова Сочиалистэ, 1959, 3 априлие.
12. DFASP. Ibidem. D.58. F.149-154.
13. Создано молдавское отделение Общества советско-румынской дружбы // Советская Молдавия, 1959, 3

апреля.

14. DFASP. Ibidem. D.49. F.87.
15. Корнелиу Баба ын визитэ ла Кишинэу // Молдова Сочиалистэ, 1959, 5 априлие.
16. DFASP. Ibidem. D.58. F.27.
17. Ibidem. D.61. F.115
18. Ibidem. D.97. F.172-173.
19. Ibidem. D.61. F.31.
20. Ibidem. D.60. F.117.
21. НИЦЭ Ф. Оркестра «Барбу Лэутару» ла Кишинэу // Молдова Сочиалистэ, 1959, 1 септембрие.

22. МАНУЙЛОВ М. Концерты румынского ансамбля //Советская Молдавия, 1959, 22 сентября.
23. Гости из Румынии// Советская Молдавия, 1959, 26 ноября.
24. Сератэ, консакратэ сэрбэторий попорулуй булгар // Молдова Сочиалистэ, 1959, 27 май.
25. Вечер в Кишиневе, посвященный национальному празднику болгарского народа // Советская Молдавия, 1959, 9 сентября.
26. Приетений булгарь ау сэрбэторит чя де-а 35-а аниверсаре а РСС Молдовенешть// Молдова Сочиалистэ, 1959, 22 октомбрие.
27. Фестиваль венгерских кинофильмов // Советская Молдавия, 1959, 20 марта.
28. В честь венгерского национального праздника // Советская Молдавия, 1959, 4 апреля.
29. Мастера венгерской эстрады в Кишиневе // Советская Молдавия, 1959, 18 июня.
30. ОРЛОВ С. Дороже золота // Советская Молдавия, 1959, 4 декабря.
31. Письма из братских социалистических стран // Советская Молдавия, 1959, 19 июня.
32. РАБИНОВСКИЙ К. Бельцы-Пекин-Варшава…// Советская Молдавия, 1959, 2 октября.
33. На гастроли в Финляндию // Советская Молдавия, 1959, 21 октября.
34. Арта попорулуй жапонез // Молдова Сочиалистэ, 1959, 28 мартие.
35. В честь славного десятилетия// Советская Молдавия, 1959, 29 сентября.
36. Чя де-а XV-а аниверсаре а Републичий Популаре Албания// Молдова Сочиалистэ, 1959, 29 ноембрие.
37. DFASP. F.51. Inv.19. D.60. F.152-153.
38. Ынтылнирь амикале интернационале // Молдова Сочиалистэ, 1959, 16 юлие.
39. Встреча баскетболистов и тяжелоатлетов // Советская Молдавия, 1959, 18 июля.
40. ВЛАДИМИРОВ К.. Молдавия-Румыния. Советская Молдавия, 1959, 19 июля.
41. КУКЛЕВ В. Встреча друзей // Советская Молдавия, 1959, 21 июля.
42. Молдавские спортсмены в Румынии// Советская Молдавия, 1959, 29 октября.
43. Эстафета румыно-советской дружбы // Советская Молдавия, 1959, 10 ноября.
44. Матчи спортсменов Румынии и Молдавии // Советская Молдавия, 1959, 10 ноября.
45. ОЛЬМАН М. Гости из Румынии в Кишиневе // Советская Молдавия, 1959, 7 ноября.

46. Екипа «Молдова» а плекат ын РПР // Молдова Сочиалистэ, 1959, 24 ноембрие.
47. Молдавские футболисты в Румынии// Советская Молдавия, 1959, 2 декабря.
48. ВЛАЙКУ М. О бируинцэ фрумоасэ а екипей «Молдова» // Молдова Сочиалистэ, 1959, 2 юние.
49. Idem. Ун меч интернационал амикал // Молдова Сочиалистэ, 1959, 12 юние.
50. РЕЗНИКОВ М. Кишиневцы аплодируют футболистам Китая // Советская Молдавия, 1959, 16 июля.
51. Ун меч амикал интернационал // Молдова Сочиалистэ, 1959, 19 юлие.
52. ЗЕЛЕНИН Б. «Молдова» выигрывает у чемпиона ФРГ// Советская Молдавия, 1959, 5 августа.
53. РЕЗНИКОВ М. Победа болгарских друзей // Советская Молдавия, 1959, 10 сентября.
54. ФУНИКА И. Лекция румынского ученого// Советская Молдавия, 1959, 1 января.
55. Совместные работы ученых Молдавии и Румынии // Советская Молдавия, 1959, 11 января.
56. DFASP. Ibidem. D.97. F.176. DFASP. F.51. Inv.19.
57. Ibidem. D.55. FF.132-133.
58. Извещение // Советская Молдавия, 1959, 19 августа.
59. Гости из Румынии // Советская Молдавия, 1959, 9 сентября.
60. Китайские студенты в Молдавии // Советская Молдавия, 1959, 16 августа.
61. О визитэ ын режиуня Яшь // Молдова Сочиалистэ, 1959, 12 мартие .
62. БАДЮК С. Письмо из Румынии // Советская Молдавия, 1959, 29 марта.
63. DFASP. F.51. Inv.19. D.59. F.97.
64. Поезд дружбы из Румынии//Советская Молдавия, 1959, 19 сентября.
65. Оаспець дин Булгария нородникэ // Молдова Сочиалистэ, 1959, 26 септембрие.
66. Визита ын Молдова а уней делегаций агриколе дин Булгария // Молдова Сочиалистэ, 1959, 27 септембрие.
67. Делегация агриколэ булгарэ ын Молдова// Молдова Сочиалистэ, 1959, 29 септембрие.
68. В гостях у французских кооператоров // Советская Молдавия, 1959, 25 декабря.
69. Де ворбэ ку ун помикултор канадиян // Молдова Сочиалистэ, 1959, 10 януарие.
70. «У вас можно увидеть много нового»// Советская Молдавия, 1959, 11 января.

71. ОСАДЧИЙ Г., ТАМПЕЙ Г. Дупэ метода булгарэ // Молдова Сочиалистэ, 1959, 12 юние.
72. Болгарский метод ферментации табака// Советская Молдавия, 1959, 24 ноября.
73. По заказу болгарских овощеводов // Советская Молдавия, 1959, 24 декабря.
74. МИЛАНОВА И. Мы живем в героическое время// Советская Молдавия, 1959, 30 апреля.
75. Профсоюзные деятели Италии и Румынии в Кишиневе// Советская Молдавия, 1959, 5 мая.
76. Делегация профсоюзов вернулась из Венгрии // Советская Молдавия, 1959, 30 августа.
77. Ун стяг унгар – челей май бунь ынтреприндерь дин Молдова // Молдова Сочиалистэ, 1959, 17 дечембрие.
78. DFASP. F.51. Inv.19. D.62. F.101, 116.
79. Ibidem. D.63. F.28, 69.
80. Плекаря ын Булгария а унуй груп де туриштъ молдовень // Молдова Сочиалистэ, 1959, 13 юние.
81. Польские туристы в Кишиневе // Советская Молдавия, 1959, 11 июля.
82. Пятнадцать лет народной Польши // Советская Молдавия, 1959, 24 июля.